

بررسی اصول معماری حاکم بر بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی براساس فلسفه معماری دوره صفویه

مونا اسدی^۱، نگین افشاروند^{۲*}

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال، ایران، Mona.asadi0451@gmail.com
۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خلخال، ایران، neginafsharvand94@gmail.com

چکیده

معماری و شهرسازی گذشته ایران در بر گیرنده اصولی است که در دل سنت‌ها نمود یافته و در چند دهه اخیر در اثر گسترش نامتعادل شهرها و گسست سازمان فضایی شهر، شهر سنتی از حقیقت خود فاصله گرفته و چالش‌هایی پیش روی شهرسازی سنتی و شهرسازی مدرن قرار داده است. توجه به رویکرد ساختار فضایی، با احترام به تاریخ و مفاهیم شهرسنتی- ایرانی محتوای اصلی کار است. مسلماً بهره‌گیری از الگوهای سنتی شهرسازی و بهره‌مندی از تجربیات گذشته، می‌تواند زیربنای خوب و مفیدی برای الگوهای شهرسازی آینده باشد. ضرورت شناخت مفاهیم شهر سنتی از سویی، شناخت ویژگی‌های فرهنگی، بومی و تاریخی بافت از دیگرسو و نیز معیارهای شناخت استخوان‌بندی می‌تواند ما را به ساخت الگوهای ذهنی رهنمون کند. مقاله حاضر با هدف دستیابی به الگویی مناسب جهت مداخله در بافت‌های تاریخی، به مطالعه موردی در زمینه شهر اردبیل و محله گازرانپرداخته است. تحقیق حاضر بدلیل تأثیر شناخت تاریخی و کالبدی شهر در ارائه طرح، در بخش‌های آغازین به بررسی حوادث تاریخی، رشد، گسترش و تحولات شهر در دوران‌های گوناگون می‌پردازد. سپس برای معرفی عناصر تأثیرگذار در طراحی بافت کهن به تحلیل ساختار کهن محلات و شناسایی نقاط مهم بافت با توجه به تعاملات اجتماعی - فرهنگی مردم پرداخته و در ادامه معرفی طرح، در قالب پیشینه، اهداف، فرایند برنامه‌ریزی و طراحی انجام گرفته است. مقاله ارائه شده از نظر شیوه تحقیق و نحوه جمع‌آوری اطلاعات بر اساس ماهیت و روش از نوع توصیفی می‌باشد زیرا در این مقاله به شرح و بیان یک موضوع می‌پردازیمدر این پژوهش علاوه بر مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی سفرنامه‌ها و نقشه‌ها، برداشت‌های میدانی نیز انجام گرفته است که در مقاله ارائه می‌گردد. همچنین مطالعه ویژگی مکانی محله گازران نشان دهنده نمونه‌گیری مکانی در این مقاله می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: بقعه، شیخ صفی الدین، اردبیل، شیخ بهایی.

۱- مقدمه

آنچه در تدوین فضای معماری ایرانی، شکل دادن و مجهز کردن محور اصلی آمد و رندها و توقف‌هاست، در دوران صفویه بار بصری بیشتری دارد. در این دوره شهرسازی ایران به استقبال قرینه‌سازی می‌رود. کاربرد این شگرد در پیشینه‌های معماری ایرانی نزدیکی‌های زیادی دارد که با اندازه‌هایی که در بلندا افزایش می‌شوند، معماری‌های دارای کاربرد اجتماعی دوران صفویه را همانند وسیله ارتباط جمعی از راه بصری را متمایز می‌کند. آنچه در تدوین فضای معماری ایرانی در نقش نمادین دادن به بناها دارای کاربری همگانی خلاصه می‌شود، به دست معمارانی که از توان چشمگیر صفویان در آبادانی و تولید فضای ساخته شده بهره می‌بردند رشد زیادی کرد. نقش‌های برخوردار از فروتنی و دارای بار معنوی و نمادین، پیش از صفویه تنها در نقاطی خاص از بناها به چشم می‌آمدند. در دوران شکوفایی صفویان، دارای وظیفه‌ای تازه شدند تا آن جا تعمیم پیدا کردند و با شالوده کالبد بناها به گونه‌ای ترکیب شدند. در بسیاری از بناهایی که به ویژه در اوج توانمندی صفویان ساخته شده‌اند، اهمیت